

Kritický realismus 1/2 19. století

Tento směr se objevuje současně s romantismem a svého vrcholu dosáhl v 2/2 19. století. Snaží se pravdivě zachytit život určité vrstvy lidí v určitém prostředí. Autor se většinou neúčastní přímo děje a zajímá se o současnost, přistupuje k nim objektivně, hrdinové děl nejsou lidmi výjimečnými, ale typickými představiteli určité společenské skupiny.

Honoré de Balzac

(1799 – 1850)

- začínal jako vydavatel dobrodružných románů, ale posléze vytvořil nejrozsáhlejší dílo kritického realismu tzv. **Lidskou komedii** (97 svazků) **Otec Goriot**, **Ztracené iluze**, **Lesk a bída kurtizán**, **Evženie Grandetová**. **Otec Goriot** – v tomto díle zachytil muže, který v dobré víře rozdělil svůj majetek dvěma dcerám, které se ale od něj v okamžiku, kdy už neměl co dát odvrátili, umírá nakonec sám v zapomnění a chudobě. Román má i dnes silné morální poselství.

Stendhal

- v jeho dílech se promítají prvky realismu a romantismu. **Červený a černý** (Julian Sorel). **Kartouza parmská** – hlavní hrdina Fabricio je podobně jako Sorel obdivovatelem Napoleonovým, zúčastnil se dokonce bitvy u Waterloo, zde však byl Napoleon krutě poražen a v hrůzách na bojišti ztrácí iluze i Fabricio. Vrací se zpět do Parmy, kde se nešťastně zamiluje a znechucen intrikami u panského dvora odchází do kláštera. **Život Henry Brularda** – autobiografický román životopis.

Guy de Maupassant

(1850 – 1893)

- Francouzský prozaik, který proslul svojí povídkovou tvorbou. Hned první povídkou získal popularitu – **Kulička** – v ní líčí život prostitutky, která ale svým vlastenectvím zahanbí úctyhodné měšťáky. Jeho nejznámějším dílem je román **Miláček** – v němž líčí příběh muže, který buduje svou společenskou kariéru na přízni žen. Hlavní hrdina Filip de Roy. **Příběh jednoho života** – autobiografické prvky. **Mont – Oviol**. **Petr a Jan**. Už za svého života získal uznání, ale později u něj propukla duševní nemoc, ze které ho vysvobodila smrt.

Emil Zola

(1840 – 1902)

- je to představitel „**naturalismu**“ – autor se snaží o objektivní zobrazení skutečnosti a člověka vidí jako výslednici vlivů prostředí a dědičnosti. Píše o lidech na okraji společnosti o alkoholících, prostitutkách, rozvrácených rodinách atd. **Zabiják** – vypráví život dívky Gervesy, která přichází do Paříže pracovat jako pradelna, postupně se poctivou prací vypracuje až na vedoucí a seznamuje se s mužem, který má dvě děti, který ji ale ponižuje a tělesně trestá. Gervesa ho opouští s Coupeauem, ten se zpočátku jeví jako pracovitý, hodný a starostlivý člověk. Stane se mu úraz na stavbě a během ročního léčení se změní v lenocha, povaleče a alkoholika. Alkohol ho zabíjí, ale postupně zabíjí i Gervesu a dcera Nana se stane prostitutkou. Volně navazuje **Nana** – o prostitutce, která přijímá lepší muže. **Germinal** – o vzpouře horníků. **Břícho Paříže** – prostředí pařížské tržnice.

Gustave Flaubert

(1821 – 1880)

- studoval práva, ale studia díky vážné nemoci (epilepsii) nedokončil a prožil život v ústraní. Začal jako autor romantických románů, milostný příběh ze starého Kartága – **Salambo**. Nejznámější jeho realistickou knihou je **Paní Bovaryová** – příběh zhýčkané ženy, které se provdá za venkovského lékaře. Život na venkově ji však neuspokojuje. Líbí se jí pouze život z románů a sní o velké romantické lásce. Ta se jí splní, později je však milencem vyuzita a v zoufalství spáchá sebevraždu. **Citová výchova** **Bouvard a Pécuche**.

Ivan Sergejevič Turgeněv

(1818 – 1883)

- pocházel z bohaté rodiny a již v dětství i jako dítě poznal lest statkářských sídel a útlak nevolníků. **Lovcovy zápisky** – povídková kniha, jednotlivé příběhy jsou spojeny s postavou lovce, vypravěče, je to drtivá kritika soudobé společnosti. Autor zde symbolizuje s nevolníky, kniha je plná překrásných obrazů ruské přírody.

Otcové a děti – autor zde zachytil generační problémy své doby. **Bazarov** – typ tzv. „zbytečného člověka“, neuznává lásku, vztah k rodičům a k vlasti a ztrácí víru v pokrok. **Ivan Oblomov** – další typ „zbytečného člověka“, Oblomov je dobrosrdečný čestný člověk u nějž ale převáží pasivita, lenost a nerozhodnost a ztrácí svoje dobré místo i lásku své dívky.

Anton Pavlovič Čechov

(1860 – 1904)

- původním povoláním byl lékař, ale praxi vykonával pouze 2 roky, stal se spisovatelem a psal povídky a dramata. **Vaňka** – je jméno chlapce (10 let) – příběh chlapce, který je poslán do vyučení do Moskvy, ale je zde svým mistrem velmi týrán. V zoufalství píše dědečkovi dopis s prosbou, aby ho z utrpení osvobodil, ale dopis nikdy nedojde, protože adresát zní: „Dědečkovi na vesnici“

Nemocniční pokoj číslo 6 – na tomto pokoji jsou umístěni duševně nemocní lidé, nikdo se o ně nestará, nikdo je neléčí. Do nemocnice přichází na praxi mladý medik, který se snaží těmto nemocným pomoci, ale lékaři jeho snahu odmítají s trestem ho zavřou mezi ty bláznů a on později podléhá a umírá. **Chameleón, Višňový sad, Strýček Váňa, Tři sestry, Racek.**

Nikolaj Vasiljevič Gogol

(1809 – 1859)

- ve své tvorbě vycházel z lidové ukrajinské slovesnosti. Jeho nejznámějším dílem je román **Mrtvé duše** – Čičikov objíždí velkostatky v Rusku a skupuje tzv. „Mrtvé duše“ na jejichž základech chce zbohatnout. Při svých cestách poznává různé typy zbohatlíků, kteří ač jsou bohatí, žijí prázdný život. Divadelní hra – **Revizor** – Chlestakov na své cestě za otcem se zastavuje v nejmenovaném městečku, tady ho omylem považují za revizora a on obratně využívá tento omyl ve svůj prospěch – přijímá úplatky, pohostinství zdarma a včas se mu podaří ujet. **Taros Bulba** – jméno hrdinného donského kozáka, který se postaví na odpor proti ruskému útlaku.

Charles Dickens

(1812 – 1870)

- nejvýznamnější představitel kritického anglického realismu. Pocházel z chudých poměrů a již jako dítě si musel přivydělávat práci v továrně, tato zkušenost ovlivnila i celou jeho tvorbu. **Oliver Twist, Malá Doritka, Nadějná vyhlídka, David Coperfield** – hrdiny těchto knih jsou děti, které společnost přinutila žít v bídných podmínkách, pracovat v továrnách nebo řešit svou bídu tím, že se dávají na scestí. Ve všech románech je Dickens tvrdým kritikem společnosti, ale zaznívá tu i výra v lepší budoucnost a naději. Nejslavnější román se jmenuje **Kronika Pickvikova klubu** – obraz tehdejší společnosti, humorně laděný.

Karel Havlíček Borovský

(1821 – 1856)

- byl představitelem realismu v české literatuře, působil jako básník, novinář a kritik. Na přání rodičů po ukončení gymnázia začal studovat kněžský seminář, odtud byl však pro své názory vyloučen. Později studoval slovanské dějiny, určitou dobu pobýval v Rusku a tento pobyt ovlivnil i jeho pozdější tvorbu. Začínal jako redaktor v **Pražských novinách**, jejichž přílohou byla **Česká včela**. Díky němu se staly tyto noviny politické, protože zachycovaly současné aktuální dění v české společnosti. V roce 1848 začal vydávat **Národní noviny**, ty byly později pro svůj kritický tón zastaveny a on pak v Kutné Hoře vydával týdeník **Slovan**, po čase ho přestal sám vydávat, protože by byl zastaven Vídeňskou vládou. Za svoji ostrou novinářskou činnost byl internován, uvězněn v Tyrolském Brixenu, zde vznikly **Tyrolské elegie** – vzpomíná v nich na své zatčení, cestu do Brixenu i na první dny pobytu. Vyjádřil zde i svůj stesk po domově. **Král Lávra** – zpracoval zde irskou pohádku o ušatém králi, v něm ale všichni kromě cenzury poznaly slabomyslného Ferdinanda. Vrcholem jeho básnické tvorby je skladba **Křest svatého Vladimíra**, která je tvrdou kritikou carského absolutismu, současně kritizuje i ruskou církev, která ovládala myšlení lidí. Často v tomto díle užívá tzv. „rusismy“.

Božena Němcová

(1820 – 1862)

- Narodila se ve Vídni v poloněmecké rodině. Otec němec, matka Češka. V době jejího dospívání měla na její výchovu vliv babička Magdaléna Novotná. V 17 letech se podle matčiny vůle provdala za Josefa Němce, tento svazek byl nerovný a nešťastný. **Babičkou** začalo umělecky nejplodnější období Němcové, psala ji ve velmi těžkých osobních podmínkách (hlad, nemoc, smrt syna Hynka) výsledný obraz dětství podala značně zidealizovaně. **Pohorská vesnice, V zámku a podzámčí** – dvě nejrozsáhlejší povídky v nichž staví proti sobě svět bohatých a svět chudých. Další povídky: **Rozárka** – o dívce, která obětuje svojí největší ozdobu vlasy, aby pomohla svým bližním. **Pan učitel** – zde vzpomíná na svého laskavého a moudrého učitele.

Divá Bára – zde vytvořila typ děvčete, které se vzhledem i chováním tolik lišilo od svých „skleníkových vrstevnic“. **Karla** – matka vydává svého syna za dceru, aby ho uchránila před dlouhou vojenskou službou.

Obrazy z okolí Domažlického – próza ve které nás seznamuje s lidovými zvyky a životem obyvatel Chodska.

Pro děti: **Národní báchorky a pověsti, Slovanské pohádky a pověsti.**

Jan Neruda

(1834 – 1891)

- Narodil se v Praze a zde také prožil celý život. Dětství prožil ve velké chudobě. Otec trafikant a matka posluhovačka, přesto synovi dopřáli vzdělání. Po studiích na gymnáziu začal studovat práva, ale studia nedokončil, protože jej více bavila činnost novinářská a spisovatelská. Jako novinář působil v **Národních listech**, kde pod značkou Δ založil **Český fejeton**. Reagoval v nich na aktuální společenské soukromé problémy. Psal humornou formou, nejznámější: **Kam s ním? O 1.máji 1890, Studie krátké a kratší, Žerty hravé a dravé, Drobné klepy** – soubory jeho fejetonů. 2 cestopisy, kde zachytil dojmy z cest: **Obrazy z ciziny, Menší cesty.**

Nerudova poezie: Hřbitovní kvítí – smutná a hořká, protože vznikala v době, kdy mu zemřel otec a nejlepší přítel. Čtenáři i kritika sbírku odmítli a Neruda zklamán se na 10 let odmlčel. **Knihy veršů** – tato sbírka působila optimisticky, je rozdělena do několika oddílů, které věnoval otci, matce, své milé. Najdeme zde i sociální balady ve kterých řeší generační problémy - **Dědova misa, Před fortunou milosrdných. Písně kosmické** – Neruda zde vyjádřil okouzlení nad technickým pokrokem a rozvojem věd a také vyjádřil „vím, že člověk jednou prozkoumá vesmír“. **Jak lvové bijeme o mříže. Balady a romance** – v básních se vrací do historie českého národa např. **Romance o Karlu IV., Balada o duši Karla Borovského. Zpěvy páteční** – vyšla posmrtně a je považována za básníkův odkaz, protože zde v horoucích vlasteneckých verších vyjádřil víru v šťastný život českého národa.

Nerudova próza: Arabesky – Byl darebákem. Povídky malostranské – v souboru 13 povídek Neruda podal obraz života na Malé straně, dovedl zde k mistrovství své umění charakteristiky, v některých povídkách vystupuje i sám Neruda – **Týden v tichém domě, Student Bavarov.**

Májovci

- skupina umělců, básníků a spisovatelů, kteří se soustředili kolem almanachu **Máj** (1858) Vyšel s Máchovým portrétem a životopisem, který napsal Karel Sabina. Umělci se tak přihlásili k odkazu tohoto opomíjeného básníka. Do almanachu přispěli: **Jan Neruda, Vítězslav Hálek, Jakub Arbes, Božena Němcová, K. J. Erben, Karolína Světlá.** Májovcům šlo o to pozvednout českou literaturu na evropskou úroveň, přitom ale nekopírovat. Chtěli aby skutečnost byla zachycena realisticky.

Jakub Arbes

(1840 – 1914)

- novinář a spisovatel, blízký přítel **Nerudův**, zajímal se o sociální problémy dělníků – **Kandidáti existence, Štrajchpuhlíci** – v těchto románech kritizuje vykořisťování dětí, psal tzv. „**Romaneta**“ – krátké povídky s napínavým dějem, neobvyklou zápletkou a tajemstvím, které je ale v závěru logicky vysvětleno – **Newtonův mozek, Etiopská lilie, Svatý Xaverius.**

Karolína Světlá

(1830 – 1899)

- pocházela z bohaté pražské rodiny a do literatury vstoupila v souvislosti s almanachem Máj, který ji sblížil s **Nerudou**. Po smrti dcerušky ji manžel odvezl do svého rodiště Světlá pod Ještědem. Zdejší lid natolik spisovatelku okouznil, že si dala umělecké jméno Světlá a většina jejich románů se odehrává v Podještědí - **Vesnický román, Kříž u potoka, Kamturčice, Frantina** – hrdinkami těchto děl jsou morálně silné ženy, které za cenu vlastních obětí napravují jiné. **Černý Petříček** – v této povídce se přiblížila Nerudovu mistrovství charakteristiky. Děj se odehrává v Praze na Koňském trhu. Hlavní hrdina se odlišuje fyzicky od ostatních, ale je nositelem dobrých lidských vlastností.

Vítězslav Hálek

(1835 – 1874)

- prozaik, básník a novinář, uznání se mu dostalo už za života, jeho pozice byla optimistická a bezstarostná, což vyhovovalo vkusu tehdejšího čtenáře a byl ceněn více než Neruda (neprávem).

Básnické sbírky: Večerní písně, V přírodě, Pohádky z naší vesnice – nenáročná přírodní a milostná lyrika i zde se však dotýká soudobých vesnických problémů.

Próza: zachycoval zde venkovské prostředí, jeho problémy sociální i generační – **Na vejníku, Na statku a v chaloupce** – řeší majetkové vztahy na vesnici. **Muzikantská Liduška, Poldík rumař** – příběh muže, který přeučoval chlapce na rumaře a kvůli jedné ženě se vzdal tohoto předsevzetí.

Ruchovci

- sdružení básníků a spisovatelů kolem almanachu **Ruch** (1868) „*škola národní*“ – zdůrazňovali ryze česká témata v literatuře a duch domácí tradice.

Svatopluk Čech

(1846 – 1908)

- básník, prozaik a novinář, vystudoval práva, ale věnoval se literatuře. Jeho poezie má verše lyrické, vlastenecké i venkovskou tematiku: **Ve stínu lípy** – 7 epických příběhů z venkova, která si v neděli vyprávějí před hostincem venkované ve stínu lípy. **Lešetínský kovář** – příběh muže, který bojuje proti německému kapitálu. **Sekáči** – zde vyjádřil víru, že tito lidé budou jednou pracovat i na svých polích. **Hanuman** – název básně, kde Hanuman je opičí král, kterého si zvolili jako svého vládce a Čech zde kritizuje bezduché opičení po cizině. **Jitřní písně, Nové písně, Písně otrocka** – v těchto sbírkách vyjádřil víru v lepší budoucnost českého národa. **Husita na Baltu, Adamité** – vrací se doby husitství. **Evropa a Slávie** – dvě skladby, kde vyslovil myšlenku slovanské vzájemnosti.

Próza: „Broučkář“ – 3 knihy, kde hlavní hrdinou je Matěj Brouček na jehož postavě kritizuje Čech špatné vlastnosti našeho národa – maloměšťáctví, podlézavost, zbabělost apod. **Nový epochální výlet pana Broučka tentokrát do 15. stol. Jestřáb kontra Hrdlička** – Jestřáb je zlý člověk, lichvář, který půjčuje na vysoký úrok, dožene Hrdličku až k sebevraždě, protože není schopen mu ty peníze vrátit.

Lumírovci

- tzv. škola kosmopolitní, zdůrazňovali snahu otevírat se světu a přibližovat českou literaturu evropské.

Jaroslav Vrchlický

(1853 – 1912)

- Emil Frýda, začal studovat teologii, ale brzy přešel na fakultu filozofickou. Působil také jako vychovatel ve šlechtických rodinách, později se věnoval pouze literatuře. Jeho tvorbu lyrickou představují nejen verše osobní v níž se vyznává z lásky ženě ale i dětem, ale také verše politické a vlastenecké. Reagoval také na významné aktuální události – **Pantheon** – 1868 ND. Vlastenecké verše najdeme i ve sbírce **Má vlast**. Významným jeho dílem je rozsáhlý cyklus **Zlomky epopoje** – zde zpracovává historii lidstva od dávných věků až po současnost, kterou vidí velmi kriticky. **Selské balady** – v níž se vrátil do doby temna a selských vzpour. **Okna v bouři, Sonety samotáře, Nové sonety samotáře** – milostná a reflexivní lyrika. **Pouti k Eldorádu, Pavučiny** – zde bilancuje svůj život a dílo.

Drama: Hippodamie – drama z doby antiky. **Námluvy Pelopovi, Smír Tantalův, Smrt Hippodamie.**

Noc na Karlštejně – veselohra z doby Karla IV. Působil také jako překladatel.

J.V. Sládek

(1845 – 1912)

- svou tvorbou splňuje jak požadavky Ruchovců tak Lumírovců, jeho první sbírky byly ovlivněny pobytem v USA, kde si všiml neradostného údělu indiánů a cítil potřebu se vyjádřit – **Básně**. **Jiskry na moři** – jsou poznamenány ze ztráty ženy a dítěte. **Na prahu ráje**, **Ze života**, **Světlou stopou** – najdeme zde lyriku vlasteneckou i intimní. **Selské písně** a **České znělky** – oslava českého venkova a rodné země.

Sládek psal kouzelné verše i pro nejmenší děti: **Zvony a zvonky**, **Zlatý máj**, **Skřivánčí písně**. Překladatelská činnost – přeložil 33 Shakespearových her. Slavný indiánský epos – **Píseň o Hiawathovi**.

Česká historická próza

Alois Jirásek

(1851 – 1930)

- vystudoval na filozofické fakultě historii a delší čas působil jako profesor na gymnáziu v Litomyšli. Ve svých dílech obsáhl všechny důležité úseky našich národních dějin shodně s **Palatským** vidí vrchol našich národních dějin v Husitském revolučním hnutí. **Staré pověsti české** – zachycuje nejstarší počátky českého národa.

Mezi proudy, **Proti všem**, **Bratrstvo** – v této trilogii vylíčil příčiny, rozmach a doznívání HRH.

Jan Hus, **Jan Žižka**, **Jan Roháč z Dubé** – divadelní hry o době husitské. **Husitský král** – o Jiříkovi z Poděbrad. **Psohlavci**, **Temno**, **Skály**, **Skaláci** – jsou to romány v nichž zachytil dobu pobělohorskou, dobu vzpour. **F.L.Věk**, **U nás** – doba národního obrození. **Filozofská historie** – zde zachytil rok 1848 v Litomyšli.

Vojnavka, **Lucerna** – divadelní hry.

Zikmund Winter

- druhý nejvýznamnější představitel naší historické prózy. Do literatury vstoupil odborovými studii o středověkých městech a řemeslech. **Historické povídky: Nezbedný bakalář**, **Krátký jeho svět**, **Rozina sebranec**. Jeho nejznámějším románem je **Mistr Kampanus**, který vypráví o reálné postavě rektora pražské univerzity Jana Kampana Vodňanského který byl rektorem v těžkých časech po Bílé hoře a bránil univerzitu před vpádem jezuitů. Byl schopen jakékoliv ochoty, dokonce přejít na katolickou víru. Nakonec obviněn podlým kolegou spáchá sebevraždu.

Václav Beneš Třebízský

- také představitel historické prózy, ve svých dílech zachycuje dobu husitskou. **V záři kalicha**, **V červácích kalicha**. **Bludné duše** – vypráví o selském povstání v pobělohorské době.

Lev Nikolajevič Tolstoj

(1828 – 1910)

- patří k nejvýznamnějším představitelům ruské prózy v 2/2 19.století. Pocházel ze šlechtické rodiny a byl velmi vzdělaný, své mládí zachytil v autobiografické trilogii: **Dětství**, **Chlapectví**, **Jinošství**. **Sebastopolské povídky** – realistický obraz a vylíčení hrůz krymské války. Nejznámější jeho román je **Vojna a mír** – na pozadí skutečných historických událostí (Napoleonovo tažení do Ruska) vylíčil obraz tamější ruské společnosti. Andrej Bolkovský – realista a stoupenec Napoleonův, který ale postupně ztrácí ideály X Pier Bezuchov – snílek a idealista, který odmítá válku a násilí. Životy obou mužů prostoupí křehká Nataša Restonová.

Anna Kareninová – vynikající psychologický příběh ženy, která opouští svého staršího manžela, kvůli mladšímu milenci je zavržena společností a svůj život končí sebevraždou.

Kreutzerova sonáta – je zde vykreslena rozklad jednoho manželství. **Vzkříšení**, **Kozáci**, **Živá mrtvola**.

Alexej Nikolajevič Tolstoj

- je znám jako autor historických románů. **Křížová cesta** – z občanské války v Rusku. **Ivan Hrozný** – car proslulý svou krutostí. **Petr první Veliký** – zde přiblížil osudy jednoho z nejvýznamnějších ruských panovníků, který se postaral o hospodářský rozmach Ruska (reformy ve školství, armáda, zakládal manufaktury).

Fjodor Michal Dostojevský

(1821 – 1881)

- do literatury vstoupil překladem Evženie Grandetové a později začal psát sám. **Zločin a trest** – příběh studenta, který v zoufalství z vlastní bídy zabije lichvářku a její sestru. Trápí ho výčitky svědomí, ale rozhodne se udat, až na základě tlaku své přítelkyně Soni. Je odsouzen a poslán do vězení na Sibiř. Soňa tam odjede s ním a on si uvědomí jak ho miluje a on miluje ji. **Bratři Karamazovi** – v rodině Karamazových dojde k násilné smrti zlého a zhýralého otce. V podezření jsou postupně jeho 4 synové Dimitrij, Ivan, Alijoša, a zločin spáchal nevlastní syn Snevďakov, který pak pod tíhou výčitek spáchá sebevraždu. **Idiot** – kníže Myškin pro svou nepřekonatelnou dobrotu a laskavost je považován za blázna. **Zápisky z mrtvého domu** – v tomto díle zachytil své věznění na Sibiři, kde se ocitl za účast v protistátním hnutí.

Ve svých dílech dokonale naplnil svou znalost psychicky narušených osob. Hrdiny jeho děl jsou vrahové, alkoholici, prostitutky...

Henrik Sienkiewicz

(1846 – 1916)

- jeden z nejvýznamnějších představitelů polské prózy psal romány z polských dějin, ale také z období starověkého Říma. Za své dílo obdržel Nobelovu cenu za literaturu. **Křižáci** – vypráví o bojích Poláků s křižáky v 15. století. **Trilogie: Ohněm a mečem, Potopa, Pan Wolodiewský** – boj Poláků proti ukrajinským kozákům. **Qvo vadis** (Kam kráčíš?) – zachytil v tomto díle starověký Řím, císaře Nerona, který byl proslulý svou krutostí. Osud prvních křesťanů.

Henrik Ibsen

- nejvýznamnější norský dramatik, začínal jako autor historických děl, ale později ve svých hrách kritizuje morální problémy své doby, jeho hry v jeho době velmi pobuřovaly. **Peer Gynt, Divoká kachna** – v těchto hrách kritizuje špatné norské vlastnosti jako je sklon k pohodlnosti, snilkovství, polovičatý přístup k životu.

Nora – tato hra zachycuje osud spořádané manželky a matky kterou, ale její muž využívá a ovládá jako loutku v okamžiku, kdy Nora pochopí svou situaci a rodinu opouští.

Kritický realismus v české literatuře

V 70. a 80. letech 19. století se literatura snaží pravdivě zachytit život, klade důraz na přesný popis prostředí a většinou zobrazuje život venkovský. Zde se spisovatelé zaměřují na vesnickou morálku, vztahy mezi lidmi a generační problémy.

Karel Václav Rais

(1859 – 1926)

- ve svých povídkách zachycuje mezilidské vztahy na vesnici, které byly ovlivněny penězi a touhou po majetku. Stejně jako **Hálek** si všímá generačních problémů. **Výminkáři, Rodiče a děti** – vztahy mezi dětmi a rodiči. **Zapadlí vlastenci, Západ** – zachytil dobu národního obrození a snahu učitelů a kněží o šíření obrozeneckých myšlenek na venkově. **Pantáta Bezoušek** – idylický příběh dědečka, který přijíždí dožít svůj život do Prahy ke svému synovi. **Paničkou** – vysmál se zde snaze chudých lidí zbohatnout a dostat se do vyšších vrstev.

Kalibův zločin – příběh muže dobráckého a hodného, který se ožení s dívkou Karlou, do jejich manželství zasahuje její matka. Když se vrací domů z vězení, vyslechne rozhovor s milencem, ze kterého vyplyne, že syn není jeho. Motykou ji zabije a sám umírá na mrtvici.

Tereza Nováková

(1853 – 1912)

- hrdiny jejích knih jsou většinou reálné osoby a zachycuje skutečné události. Zachytila především dobu národního obrození až po Bachův absolutismus. **Drašář** – byla to přezdívka katolického kněze Josefa Justina Michla, který celý svůj život bojoval za to, aby se katoličtí kněží mohli ženit. Navzdory tomu jeho životem prošlo několik žen a měl několik dětí. **Z trestu** byl překládán z místa na místo a umírá v chudobě a zapomnění. **Jiří Šmatlár** – příběh muže, který hledá boží pravdu a sociální spravedlnost, protože víra nedokáže uspokojivě odpovědět na jeho otázky. **Nachází smysl života v utopistickém socialismu a v jeho šíření mezi dělnictvem.** **Jan Jílek** – příběh evangelického kněze, který musel kvůli své víře opustit vlast. **Děti čistého živého** – příběh náboženské sekty hledající boží pravdu. **Úlomky žuly** – povídková kniha ve které realisticky zachytila život na venkově.

České realistické drama

Národní divadlo bylo po požáru definitivně otevřeno v roce 1883. Prvním dramaturgem se stal **František Schubert** a jeho nástupcem byl **Ladislav Stroupežnický**. Ten spolu s dalšími autory představuje generaci dramatiků, kteří se snažili ve svých hrách pravdivě zachytit soudobý život především venkovský, jeho nejznámější hrou jsou **Naši furianti** – děj této hry je banální jde o spor kdo bude vykonávat funkci ponocného, důležité však je jak Stroupežnický mistrně zachytil typickou povahu českého sedláka (tvrdohlavost, pýchu, neústupnost).

Alois a Vilém Mrštíkoví

Maryša – je to příběh mladé dívky, která je otcem přinucena k nerovnému sňatku s mlynářem Vávrou. Maryša však miluje mladého chlapce Francka, který ji po návratu z vojny přemlouvá aby s ním odešla. Maryša však chce zůstat věrná manželovi, teprve v okamžiku kdy přijde na to, že Vávra se chystá Francka zabít, otráví Vávru kávou.